

رابطه صفات تاریک شخصیت با پرخاشگری در دانش آموزان از خانواده طلاق با نقش

میانجیگری تحریک پذیری

سمانه رشیدی^۱

۱. کارشناسی ارشد، رشته روانشناسی تربیتی، گرایش روانشناسی تربیتی، مرکز پیام نور سمنان، سمنان، ایران. (نویسنده مسئول)

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره هفتم، شماره بیست و پنجم، بهار ۱۴۰۴، صفحات ۱۳۲-۱۳۴

چکیده

هدف از پژوهش حاضر تعیین رابطه صفات تاریک شخصیت با پرخاشگری در دانش آموزان از خانواده طلاق با نقش میانجیگری تحریک پذیری در شهرستان ابهر ۱۴۰۲-۱۴۰۳ می‌باشد. پژوهش حاضر از دسته پژوهش‌های کاربردی و از نوع همبستگی به روش معادلات ساختاری می‌باشد که جامعه آماری مدارس متوسطه دوم دختران شهرستان ابهر که از خانواده‌های طلاق بودند و از بین آن‌ها نمونه ۲۵۰ نفری به صورت هدفمند در دسترس انتخاب شدند. اجرای پژوهش به صورت کتابخانه‌ای و میدانی استفاده از پرسشنامه‌های، مثلث تاریک شخصیت، تحریک پذیری و پرخاشگری بود. جهت تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار spss نسخه ۲۳ و Amose نسخه ۲۳ استفاده و از ضریب همبستگی، رگرسیون و تحلیل مسیر به روش حداکثر درستنمایی استفاده شد. یافته‌های حاصل از پژوهش نشان داد همبستگی بین مثلث تاریک شخصیت با پرخاشگری، تحریک‌پذیری به ترتیب؛ ۰/۵۱۳، ۰/۵۷۸ است. انجام آزمون به روش حداکثر درستنمایی نشان داد: با افزایش (پرخاشگری و تحریک‌پذیری) در بین این دانش آموزان مثلث سه خصیصه تاریک شخصیت افزایش می‌یابد. مقدار CMIN/DF محاسبه شده برابر با ۲/۱۷۵ است. مقدار RMSEA برابر با ۰/۰۵۵ است. بین صفات تاریک شخصیت با پرخاشگری در بین این دانش آموزان با نقش میانجی تحریک‌پذیری رابطه مستقیم وجود دارد. با توجه به نتایج حاصل از پژوهش می‌توان گفت نوجوانان از این‌گونه خانواده‌ها به علت خلأ موجود یکی از سرپرستان مستعد بیشتر پرخاشگری می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: مثلث تاریک شخصیت، تحریک‌پذیری، پرخاشگری.

مقدمه

یکی از مهم‌ترین گونه‌های خانواده آسیب‌پذیر، خانواده‌های تک‌سرپرست^۱ یا تک والدینی^۲ است که متأسفانه در جوامع کنونی در حال افزایش هستند. این خانواده‌ها، ساختار کاملی ندارند. واژه خانواده تک والدینی برای شکل‌های گوناگونی از خانواده به کار می‌رود. خانواده‌هایی که در نتیجه طلاق، مرگ، ترک خانواده، حاملگی بدون ازدواج و فرزندخواندگی به وجود می‌آیند. همه این خانواده‌ها در این ویژگی مشترک‌اند که یک فرد واحد از آغاز، مسئولیت مراقبت از خود، فرزند یا فرزندان را بر عهده می‌گیرد (تبریزی و همکاران، ۱۳۹۵). در گزارش‌های رسمی در طول ده سال گذشته، تعداد خانواده‌های تحت سرپرستی زنان یک‌میلیون و ۱۲۱ هزار نفر اعلام شده است که مرگ همسر و طلاق به‌عنوان مهم‌ترین عامل برای سرپرستی زنان، به شمار می‌رود (حمیدی، ۲۰۱۰). با توجه به پژوهش‌های مختلف در راستای مشکلات خانواده‌های تک والد که در پیدایش اختلالات رفتاری در بین این قشر از فرزندان دخیل می‌باشد (لیگ^۳، ۲۰۱۳). از سویی خانواده در تشکیل شخصیت افراد بسیار نقش دارد. شخصیت را می‌توان به‌عنوان الگوهای متمایز و اختصاصی تفکر، هیجان و رفتار توصیف کرد که سبک تعامل شخص با محیط فیزیکی و اجتماعی را مشخص می‌نماید (کیری و همکاران^۴، ۲۰۲۳). درواقع می‌توان گفت که شخصیت عبارت است از عواملی که باعث می‌شوند هر شخص «منحصربه‌فرد» باشد (فوکاگو و همکاران^۵، ۲۰۲۱). با پرورش فرزندان در خانواده‌های طلاق شخصیت افراد رنگ و پرتوی خاصی به خود می‌گیرد از جمله می‌توان ادعا کرد شیوع اختلالات رفتاری از جمله پرخاشگری در بین برخی خانواده‌های طلاق بیشتر نمود می‌یابد (صوفیا و کروز، ۲۰۲۱). پرخاشگری از دیدگاه کلی واکنشی نامناسب در برابر یک موضوع (چه کودک و چه بزرگسال) وسیله‌ای رفتاری برای رسیدن به هدفی است (تودیر و همکاران^۶، ۲۰۱۹). سطح پرخاشگری کودکان و نوجوانان از موقعیتی به موقعیت دیگر فرق می‌کند (لی و همکاران^۷، ۲۰۲۰) ولی از لحاظ تداوم رفتار پرخاشگرانه در طول زمان با هم متفاوت هستند (هیلز^۸، ۲۰۱۸) تحقیقات نشان داده تداوم رفتار پرخاشگرانه در پسرها بیشتر از دخترها می‌باشد (صوفیا و کروز، ۲۰۲۱). ماتوسیک و همکاران^۹ (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی مثلث تاریک شخصیت با پرخاشگری دانشجویان علوم ورزشی پرداختند. نشان دادند ویژگی خودشیفتگی در مربیان از طریق کاهش همدلی در آن‌ها، موجب اعمال رفتارهای کنترل‌کننده در روابط بین مربی و ورزشکار می‌شود. شخصیت با پرخاشگری آشکار و رابطه‌ای، حقه‌جانب بودن، همدلی اندک، مشکل در قضاوت اخلاقی و تشخیص درست و نادرست، قضاوت اخلاقی سودجویانه، مشکل در پذیرش مسئولیت اخلاقی اعمال و خشم انفجاری همبستگی دارد. کوروبینیکوف^{۱۰} (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی صفات شخصیتی با پرخاشگری پرداختند. پرخاشگری باعث بدتر شدن وضعیت

¹ single-headed

² single-parents

³ Leigh.

⁴ Kabiri

⁵ Fogaça

⁶ Toder-Alon, Icekson, & Shuv-Ami

⁷ Li, Li, Lu, Jin, Xue, Che

⁸ Hills

⁹ Matosic, Ntoumanis, Boardley, & Sedikides

¹⁰ Korobeynikov, Cynarski, Mytskan, Dutchak, Korobeynikova, Nikonorov, & Korobeinikova

روان‌شناختی، افزایش خستگی و اضطراب و کاهش رفتارهای سازگار اجتماعی، استفاده از مصرف الکل و همچنین از دیدگاه فیزیولوژیکی نیز کاهش پرخاشگری در کودکان باعث بهبود دقت و ثبات مهارت‌های حرکتی به دلیل تعادل بین تحریک و مهار فرآیندهای عصبی می‌شود. دانش و جهرمی (۱۳۹۹)، در پژوهشی به رابطه سه‌گانه تاریک شخصیت و صفات شخصیتی هگزاگو با پرخاشگری در دانشجویان پرداختند، نتایج تحلیل نشان داد که صفات ماکیاولی و جامعه ستیزی به‌صورت مثبت (۲۴/۹ درصد از واریانس پرخاشگری توسط صفات سه‌گانه تاریک تبیین می‌شود)، صداقت - تواضع و توافق پذیری به‌صورت منفی (۳۴/۲ درصد توسط ویژگی‌های شخصیتی هگزاگو تبیین می‌شود) با پرخاشگری رابطه دارند. همین‌طور یکی از بزرگ‌ترین ویژگی‌های که این اختلالات را می‌تواند تا مرز ناهنجانات گسترش دهد تحریک‌پذیری است. تحریک‌پذیری^۱ را ویژگی شخصیتی و مرتبط با پرخاشگری دانسته‌اند (جمفی و کاجی^۲، ۲۰۱۹). در همین راستا، فیدا و همکاران^۳، (۲۰۲۲) معتقدند افراد تحریک‌پذیر برای عصبانی شدن مستعدترند و حتی کوچک‌ترین تحریک را به‌عنوان خطر و مشکل تلقی می‌کنند. از آنجاکه شناسایی مشکلات و رفتار شخصیت کودکان در زندگی آینده و جامعه اثر بسزایی دارد لذا در این مقاله به بررسی رابطه صفات تاریک شخصیت با پرخاشگری در دانش آموزان از خانواده طلاق با نقش میانجیگری تحریک‌پذیری پرداخته می‌شود تا پاسخی به این سؤال باشد که صفات تاریک شخصیت با نقش میانجی تحریک‌پذیری اثری مستقیم دارد؟

روش پژوهش

این مقاله از لحاظ هدف کاربردی و جز دسته پژوهش‌های همبستگی می‌باشد؛ که جهت بررسی این پژوهش از ابزار پرسشنامه (تحریک‌پذیری، پرخاشگری و مثلث تاریک شخصیت) استفاده شد. در مطالعه حاضر متغیر مستقل، پرخاشگری، شخصیت و متغیر وابسته تحریک‌پذیری بود. جامعه آماری دانش آموزان مقطع متوسطه دوم، شهرستان ابهر که از خانواده‌های طلاق بودند. به روش نمونه‌گیری در دسترس از روی متغیرهای آشکار و پنهان به تعداد ۲۵۳ نمونه، شناسایی شد؛ و با استفاده از آزمون مقادیر کیزر - میر - الکین و آزمون بارتلت کفایت انجام حجم نمونه تعیین شد؛ سپس پرسشنامه‌ها در بین ۲۵۳ نفر از دانش آموزان مدارس دخترانه شهر ابهر توزیع و تعداد ۲۵۰ نفر جمع‌آوری گردید. معیار ورود در این مطالعه دانش آموزان دارای والدین طلاق (زندگی به همراه؛ پدر، حضور مادر یا قیم مادر بزرگ یا پدر بزرگ) که از زمان طلاق چند ماه می‌گذرد بودند. معیار خروج، خستگی و عدم تمایل همکاری دانش آموزان برای مطالعه بود. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون‌های آماری استنباطی از همبستگی از معادلات ساختاری تحلیل مسیر با استفاده از نرم‌افزار آیموس استفاده شد (لازم به توضیح است در مرحله اول جهت شناسایی دانش آموزان از خانواده‌های طلاق، نامه‌ای از دانشگاه محل تحصیل دریافت و سپس به آموزش و پرورش استان مراجعه و طبق مکاتبات لازم تعداد از کل دانش آموزان ۳۰۱۴ نفر به تفکیک تعداد دانش آموزان مدارس به ترتیب (فرازنگان ۱۰۵ نفر، بنت‌الهدی ۲۲۶ نفر، الزهرا ۲۰۰ نفر، حجاب ۱۷۶ نفر، پروانه ۷۳ نفر، عفت و رضوان ۲۴۰ نفر، ۱۵ خرداد ۱۲۷ نفر، کوثر ۲۰۰ نفر، عرفان ۱۲۳ نفر، تلاش ۳۰۳ نفر،

¹ irritability

² Garnefski, Kraaij

³ Fida, Paciello, Barbaranelli, Tramontano, Fontaine

ایران ۲۶۴ نفر، رازی ۳۱۲ نفر، رقیه (س) ۱۵۰ نفر، لاله ۱۳۱ نفر، سما ۱، ۱۷۸ نفر، سما ۲، ۱۱۶ نفر، پاکان ۵۰ و پروین اعتصامی ۴۰ نفر) می باشد. به صورت نمونه گیری در دسترس ۲۵۳ نفر نمونه شناسایی شد که (۳ نفر از مدرسه فرزانهگان، ۸ نفر از مدرسه بنت الهدی، ۵ نفر مدرسه الزهرا، ۳۵ نفر از مدرسه حجاب، ۹ نفر مدرسه پروانه، ۳۰ نفر مدرسه عفت و رضوان، ۲۰ نفر از مدرسه ۱۵ خرداد، ۳۳ نفر مدرسه کوثر، ۱۰ نفر مدرسه عرفان، ۲۰ نفر مدرسه تلاش، ۶ نفر مدرسه ایران، ۳۵ نفر مدرسه رازی، ۱۷ نفر مدرسه رقیه، ۱۳ نفر مدرسه لاله، ۵ نفر مدرسه سما، ۴ نفر از مدرسه سما ۲، ۲۰ نفر مدرسه پاکان، ۰ نفر مدرسه پروین اعتصامی) شناسایی شد.

ابزار

پرسشنامه تحریک پذیری: پرسشنامه تحریک پذیری کریک، هیتان، مارکوا و بریوس (۲۰۰۶) (به نقل از پور خیابانی، ۲۰۲۴) شامل ۱۵ آیتم بوده و بر اساس طیف لیکرتی از اصلاً (۰) تا زیاد (۳) نمره گذاری می شود. این پرسشنامه در ایران توسط دانش و جهرمی ۱۳۹۹ هنجاریابی شده است. پایایی آن به روش ضریب آلفای کرونباخ در نسخه اصلی برای کل آزمون برابر با ۰/۹۰، بین دونیمه آزمون برابر با ۰/۷۸ می باشد که اعتبار آن پس از گذشت دو هفته ۰/۸۲ به دست آمد. پایایی نسخه ترجمه شده نیز با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آمده است که این میزان نشانگر اعتبار این مقیاس و قابلیت استفاده علمی آن می باشد.

پرسشنامه استاندارد پرخاشگری ویلیامز و همکاران (۱۹۹۶): پرسشنامه پرخاشگری توسط ویلیامز و همکاران (۱۹۹۶) به منظور سنجش درگیری تحصیلی در دانش آموزان طراحی و تدوین شده است. این پرسشنامه دارای ۲۶ سؤال و ۲ مؤلفه پرخاشگری فیزیکی - خشم و پرخاشگری کلامی - خصومت می باشد و بر اساس طیف پنج گزینه ای لیکرت به سنجش پرخاشگری می پردازد. پرسشنامه صفات تاریک شخصیت (جنیسون و ویستر، ۲۰۱۰): این پرسشنامه دارای ۱۲ سؤال بوده و هدف آن سنجش صفات تاریک شخصیت (خودشیفتگی، ماکیاولیسم، جامعه ستیزی) می باشد در پژوهش یوسفی و پیری (۱۳۹۵) روایی صوری و محتوای این مقیاس با استفاده از نظر اساتید مورد تأیید قرار گرفته است. برای ارزیابی روایی ملاکی پرسشنامه دوجین کثیف، از پرسشنامه شخصیت خودشیفته نسخه ۱۶ گویه ای، مقیاس جامعه ستیزی نسخه کوتاه پرسشنامه شخصیتی چندوجهی مینه سوتا و همچنین پرسشنامه ماکیاولیسم استفاده شد. نتایج حاکی از تأیید روایی ملاکی این مقیاس بود. پایایی این پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ تأیید شد (بالای ۰/۶۸ برای تمامی ابعاد).

یافته ها

نتایج حاصل از بررسی نرمال بودن نشان داد توزیع داده ها نرمال است ($p > 0.05$). نتایج حاصل از بررسی پایایی با آلفای کرونباخ مقدار ۰/۹۲۴ نشان از پایایی قوی داخلی داد. نتایج حاصل از آزمون کیزر با مقدار ۰/۸۶ نشان از کفایت حجم نمونه و آزمون بارتلت با مقدار ۷۴۸/۳۰۶ تأیید بررسی همبستگی بین متغیر آشکار و پنهان با نرم افزار آیموس را آشکار نمود. همچنین نتایج حاصل از بررسی همبستگی بین متغیرها با ضریب همبستگی پیرسون نشان داد: همبستگی بین مثلث تاریک شخصیت با پرخاشگری، تحریک -

پذیری به ترتیب؛ ۰/۵۱۳، ۰/۵۷۸ است (جدول ۱). همبستگی بین پرخاشگری با تحریک پذیری؛ ۰/۹۱۹، است که در سطح ۰/۰۰۱ معنادار می باشد (جدول ۲).

جدول ۱. بررسی همبستگی بین مثلث تاریک شخصیت با سایر متغیرها

متغیر	پرخاشگری	تحریک پذیری
مثلث	۰/۵۱۳**	۰/۵۷۸**
معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

**p<0.001

جدول ۲. بررسی همبستگی بین پرخاشگری و تحریک پذیری

متغیر	تحریک پذیری
پرخاشگری	۰/۹۱۹**
معناداری	۰/۰۰۰

**p<0.001

نتایج بررسی جدول آنوا رگرسیونی نشان داد که؛ که این آزمون با مقدار $F = ۸۸/۵۸۱$ در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است؛ یعنی رگرسیون قابل انجام است (جدول ۳).

جدول ۳. بررسی آنوا رگرسیون

مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آزمون F	سطح معناداری
۹۱۲/۶۶۲۳	۱	۹۱۲/۶۶۲۳	۸۸/۵۸۱	۰/۰۰۰
۸۹۲/۱۸۵۴۴	۲۴۸	۷۴/۷۷۸		
۸۰۴/۲۵۱۶۸	۲۴۹			

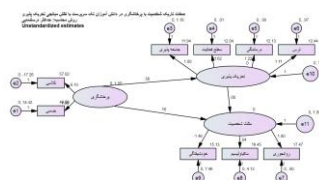
**p<0.001

نتایج حاصل از معادله خط رگرسیونی برابر است $Y = 45.721 + 1.242X$ که نشان از یک رابطه خطی می دهد از سویی اجزای ضرایب رگرسیونی نیز معنادار هستند. ۵۱/۳٪ واریانس مثلث تاریک شخصیت از پرخاشگری تبیین می شود (جدول ۴)

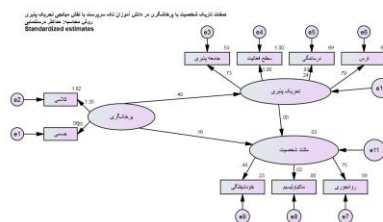
جدول ۴. برآورد ضرایب رگرسیونی

ضرایب	برآورد	انحراف از خطا	β	آزمون تی	سطح معناداری
ثابت (عرض از مبدأ)	۴۵/۷۲۱	۶/۴۲۵		۷/۱۱۶	۰/۰۰۰
شیب B	۱/۲۴۲	۰/۱۳۲	۰/۵۱۳	۹/۴۱۲	۰/۰۰۰

جهت بررسی رابطه صفات تاریک شخصیت با پرخاشگری در دانش آموزان تک سرپرست با نقش میانجی تحریک پذیری از آیموس استفاده شد که نمودار آن در حالت غیراستاندارد (شکل ۱) و استاندارد (شکل ۲) گزارش گردید. نتایج حاصل از بررسی ضرایب همبستگی عامل ها (جدول ۵) نشان داد با افزایش پرخاشگری و تحریک پذیری در دانش آموزان تک سرپرست مثلث سه خصیصه تاریک شخصیت افزایش می یابد. همچنین نتایج حاصل از معادلات ساختاری جدول ۶ نشان داد بین صفات تاریک شخصیت با پرخاشگری در دانش آموزان تک سرپرست با نقش میانجی تحریک پذیری رابطه مستقیم وجود دارد.

شکل ۱: برازش عاملی صفات تاریک شخصیت با پرخاشگری در دانش آموزان طلاق با نقش میانجی تحریک پذیری (در حالت غیراستاندارد)

شکل ۲: برازش عاملی صفات تاریک شخصیت با پرخاشگری در دانش آموزان طلاق با نقش میانجی تحریک پذیری (در حالت استاندارد)

جدول ۵. بررسی ضرایب همبستگی عامل‌ها

مثبت		
۰/۵۱۳	مقدار همبستگی	پرخاشگری
۰/۰۰۰	معنی داری	
۲۵۰	تعداد	
۰/۵۷۸	مقدار همبستگی	تحریک پذیری
۰/۰۰۰	معنی داری	
۲۵۰	تعداد	

جدول ۶. معادله ساختاری

متغیر مستقل	اثر کامل C	مسیر میانجی	بحرانی	نتیجه
پرخاشگری	۰	۰/۸۲	۰/۰۰۰	میانجی کلی

جدول ۷. برازش شاخص‌ها

مشخصه	برآورد	برازش قابل قبول
نسبت مجذور خی به درجه آزادی (CMIN/DF)	۱/۳۹۶	مقدار کمتر از ۳
شاخص ریشه دوم میانگین مربعات باقیمانده (RMSEA)	۰/۰۳۳	کمتر از ۰/۰۸
شاخص نکویی برازش (GFI)	۰/۹۵۴	بزرگتر از ۰/۹
شاخص تعدیل شده نکویی برازش (AGFI)	۰/۹۲۱	بزرگتر از ۰/۹
شاخص برازش تطبیقی (CFI)	۰/۹۱۸	بزرگتر از ۰/۹
شاخص برازش هنجار شده بنتلر بونت (NNFI)	۰/۹۰۸	بزرگتر از ۰/۹
شاخص برازش توکر-لویس (TLI)	۰/۹۴۹	بزرگتر از ۰/۹
شاخص برازش افزایشی (IFI)	۰/۹۱۹	بزرگتر از ۰/۹
شاخص برازش نسبی (RFI)	۰/۹۳۶	بزرگتر از ۰/۹

با توجه به خروجی ایموس در جدول شماره ۷ مقدار CMIN/DF محاسبه شده برابر با ۲/۱۷۵ است. مقدار RMSEA برابر با ۰/۰۵۵ است. میزان شاخص نکویی برازش (GFI)، شاخص تعدیل شده نکویی برازش (AGFI)، شاخص برازش تطبیقی (CFI)، شاخص برازش هنجار شده بنتلر بونت (NNFI)، شاخص برازش توکر-لویس (TLI)، شاخص برازش افزایشی (IFI) و شاخص برازش نسبی (RFI) نیز در مدل حاضر بالاتر از ۰/۹۰ هستند. بنابراین داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی این مقیاس، برازش مناسبی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از یافته‌های این پژوهش نشان داد که این پژوهش با برخی پژوهش‌ها همسو و با برخی ناهمسو می‌باشد. صفات تاریک شخصیت با پرخاشگری در دانش آموزان طلاق رابطه خطی دارد، با نتایج پژوهش پسسوا، اسمال (۲۰۲۱) همخوانی دارد که نشان دادند: مثلث تاریک شخصیت با میزان پرخاشگری دانشجویان علوم پزشکی رابطه معناداری دارد. با توجه به اینکه در این پژوهش ضریب همبستگی بین پرخاشگری و مثلث تاریک شخصیت ۰/۵۱۳ به دست آمد از سویی شاخص پرخاشگری فیزیکی با ماکیاولیسم

دارای همبستگی ۰/۷۱۵ همچنین با خودشیفتگی دارای همبستگی ۰/۱۵۷- و جامعه ستیزی دارای همبستگی ۰/۱۳۵ شاخص پرخاشگری خصوصی و کلامی با ماکیاولیسیم دارای همبستگی ۰/۷۹۹ به دست آمد. نشان می‌دهد پرخاشگری در مثلث تاریک شخصیت اثر می‌گذارد. بسیاری از افراد سالم جامعه به دلیل ناآگاهی از چگونگی کنترل خشم اغلب دست به پرخاشگری می‌زنند و عده‌ای نیز آن را سرکوب می‌کنند که البته با این کار به سلامت روحی، روانی و جسمی خود آسیب می‌زنند. همه انسان‌ها خشم را بارها و بارها در زندگی تجربه کرده‌اند و گاهی از واکنش خود شرمسار می‌شوند؛ اما باید دانست که خشم یک هیجان طبیعی است که در مورد همه موجودات زنده صدق می‌کند. مطالعات آسیب‌شناسی روانی روی کودکان تک والد نشان می‌دهد که آن‌ها نسبت به کودکان عادی بیشتر در معرض ناهنجاری‌های احساسی، رفتاری، افسردگی، اضطراب یا بیش‌فعالی هستند. کودکان خانواده‌های تک والدی در مقایسه با کودکان دارای دو والد، سازگاری کمتری دارند (نعمت زاده و کاظمی، ۱۴۰۲). بنا به تعریف جونیس^۱ (۲۰۱۳) شخصیت‌های ماکیاولی معمولاً احساسات و باورهای دیگران را دستکاری می‌کنند تا به آنچه می‌خواهند برسند. نوجوانان و کودکانی که دارای خلأ ناشی از کمبود عاطفه نبود پدر یا مادر هستند در مقایسه با هم‌سن‌وسال‌های خود بیشتر به این موضوع دچار می‌شوند تا بتوانند وجود منی که ساخته ذهن خودشان است را ثابت کنند از این‌رو با پرخاشگری فیزیکی و کلامی به دنبال آسیب به اطرافیان هستند تا بتوانند چیزی که در ذهن خود به‌ناحق از دست دادند را به دست آورند گاهی تربیت‌های نادرست و تشویق‌های نادرست و طرز الگوهای نامناسب نوجوانان را به سمت این چالش می‌کشاند. از آنجاکه مثلث تاریک شخصیت، شخصیتی با ویژگی‌های مخالف، بی‌عاطفه و خصمانه را توصیف می‌کند (فوگوکا^۲ و همکاران، ۲۰۱۸). در نتیجه، این صفات یا ویژگی‌ها به‌صورت ناسازگار تلقی می‌شوند.

افزایش پرخاشگری و تحریک‌پذیری در دانش‌آموزان طلاق مثلث سه‌خصیصه تاریک شخصیت افزایش می‌داد که با پژوهش بورچ^۳ (۲۰۱۷) که نشان داد تحریک‌پذیری می‌تواند احساس خشم و پاسخ‌های پرخاشگرانه را به‌عنوان نتیجه ناکامی افزایش دهد که این احتمالاً به دلیل فعالیت نیمه اتوماتیک از یک توالی خاص رفتاری یعنی تحریک هیجان- پرخاشگری است که واکنش‌های پرخاشگرانه را نسبت به موقعیت‌های تحریک‌کننده تسهیل می‌کند همخوانی دارد. در همین راستا، فیدا^۴ و همکاران، (۲۰۱۴) معتقدند افراد تحریک‌پذیر برای عصبانی شدن مستعدترند و حتی کوچک‌ترین تحریک را به‌عنوان خطر و مشکل تلقی می‌کنند. با توجه به نتایج حاصل از پژوهش می‌توان گفت کودکان تک سرپرست به علت خلأ موجود یکی از سرپرستان مستعد بیشتر پرخاشگری می‌باشد. از این‌رو لازم است در همان ادوار کودکی به این موضوع اهمیت داده تا مشکلات و کاستی‌های موجود به‌عنوان محرک در اخلاق آن‌ها اثر بیشتری نگذارند. کودکان و نوجوانان ما به‌عنوان آینده‌سازان در جامعه حضور دارند نقص حاصل از رفتار آن‌ها می‌تواند در شکل‌گیری شخصیت و ساختن جامعه و نسل خود مشکل بیافریند. آن‌ها باید یاد بگیرند در کنار مشکلات و رفتارهای محرک چگونه

¹ Jones

² Fogaça

³ Burch

⁴ Fida

صبوری و کنترل شوند. وقتی خانواده تک سرپرست می شود این وظیفه هدایت بر دوش پدر یا مادر یا قیم کودک می افتد و کوتاهی در برخورد و مواجه شدن در این موضوع می تواند خسارات جبران ناپذیری برای نوجوانان به وجود آورد.

منابع

- پورخیایی، محدثه؛ ابوالقاسمی، عباس؛ کافی ماسوله، موسی (۲۰۲۴). اثربخشی درمان شناختی-رفتاری مبتنی بر اینترنت بر مسئولیت پذیری افراطی و تحریک پذیری نوجوانان دختر دارای علائم اختلال وسواسی-جبری، پژوهش های روان شناسی بالینی و مشاوره، ۱۳، ۱۲۶-۱۰۳.
- تبریزی، مصطفی؛ دیبائیان، شهرزاد؛ کاردانی، مژده؛ جعفری، فروغ. (۱۳۹۵). فرهنگ توصیفی خانواده و خانواده درمانی. تهران: فراروان.
- دانش، رقیه، رضا، جهرمی. (۱۳۹۹). رابطه سه گانه تاریک شخصیت و صفات شخصیتی هگزاگو با پرخاشگری در دانشجویان، پیشرفت های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، ۳۳، ۲۴-۴۶.
- نعمت زاده، فرشته؛ کاظمی، حسن (۱۴۰۲). تأثیر استرس بر پرخاشگری و راهکارهای مدیریت استرس در کاهش آن، مجله: مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی (دانشگاه تارکستان)، ۹(۴)، ۲۹-۳۶.
- یوسفی، رحیم؛ پیری، فائزه. (۱۳۹۵). ویژگی های روان سنجی نسخه فارسی پرسشنامه دوجین کثیف. مجله روان پزشکی و روانشناسی بالینی ایران، ۷۶-۶۷، (۱)۲۲.
- Burch, J. M. (2017). The role of emotion regulation in the cognitive behavioral treatment of youth anxiety and depression (Doctoral dissertation, Fairleigh Dickinson University).
- Fida, R., Paciello, M., Barbaranelli, C., Tramontano, C., & Fontaine, R. G. (2014). The role of irritability in the relation between job stressors, emotional reactivity, and counterproductive work behaviour. *European Journal of work and organizational psychology*, 23(1), 31-47.
- Fogaça, N., Rego, M. C. B., Melo, M. C. C., Armond, L. P., & Coelho Jr, F. A. (2018). Job performance analysis: scientific studies in the main journals of management and psychology from 2006 to 2015. *Performance Improvement Quarterly*, 30(4), 231-247.
- Garnefski, N., & Kraaij, V. (2018). Specificity of relations between adolescents' cognitive emotion regulation strategies and symptoms of depression and anxiety. *Cognition and emotion*, 32(7), 1401-1408.
- HAMIDI, F. (2010). Relationship between Social support and mental health among Female-headed households employed a military university.
- Hills, D. J. (2018). Defining and classifying aggression and violence in health care work. *Collegian*, 25(6), 607-612.
- Jonason, P.K., & Webster, G. D. (2010). The Dirty Dozen: A concise measure of the Dark Triad. *Psychological Assessment*, 22, 420-432.
- Jones, D. N., & Paulhus, D.L. (2014). Introducing the short dark triad (SD3) a brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28-41.
- Kabiri, S., Shadmanfaat, SM., Donner, CM. (2023). Using control balance theory to examine sports doping among professional athletes in Iran. *Journal of Drug Issues*, 49(3), 493-511.
- Korobeynikov, G., Cynarski, W. J., Mytskan, B., Dutchak, M., Korobeynikova, L., Nikonorov, D., ... & Korobeinikova, I. (2019). The psychophysiological state of athletes with different levels of aggression. *Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology*, 19(1), 62-66.
- Leigh, E., Ridings, Catherin, J. (2013). Emotional dysregulation and Borderline Personality Disorder: Explaining the Link between secondary psychopathy and alexithymia. *Journal of Personality and Individual Differences*, 57, 14-19.
- Li, X., Li, B., Lu, J., Jin, L., Xue, J., & Che, X. (2020). The relationship between alexithymia, hostile attribution bias, and aggression. *Personality and Individual Differences*, 159, 109869.
- Matosic, D., Ntoumanis, N., Boardley, I. D., & Sedikides, C. (2020). Narcissism, beliefs about controlling interpersonal style, and moral disengagement in sport coaches. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18(5), 592-606.
- Sofia, R., & Cruz, J. F. A. (2017). Unveiling anger and aggression in sports: The effects of type of sport, competitive category and success level. *Revista de psicología del deporte*, 26(2), 21-28.
- Toder-Alon, A., Ickson, T., & Shuv-Ami, A. (2019). Team identification and sports fandom as predictors of fan aggression: The moderating role of ageing. *Sport Management Review*, 22(2), 194-208.

- Williams, T. Y., Boyd, J. C., Cascardi, M. A., & Poythress, N. (1996). Factor structure and convergent validity of the Aggression Questionnaire in an offender population. *Psychological Assessment*, 8(4), 398.